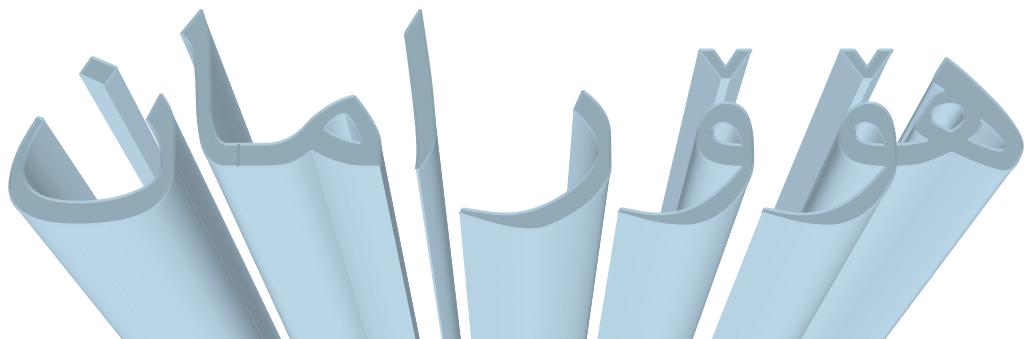

گۇڭارو ھۆرامانى ژمارەو 1

سالەو 1

ژمارەو 1 سالەو 1

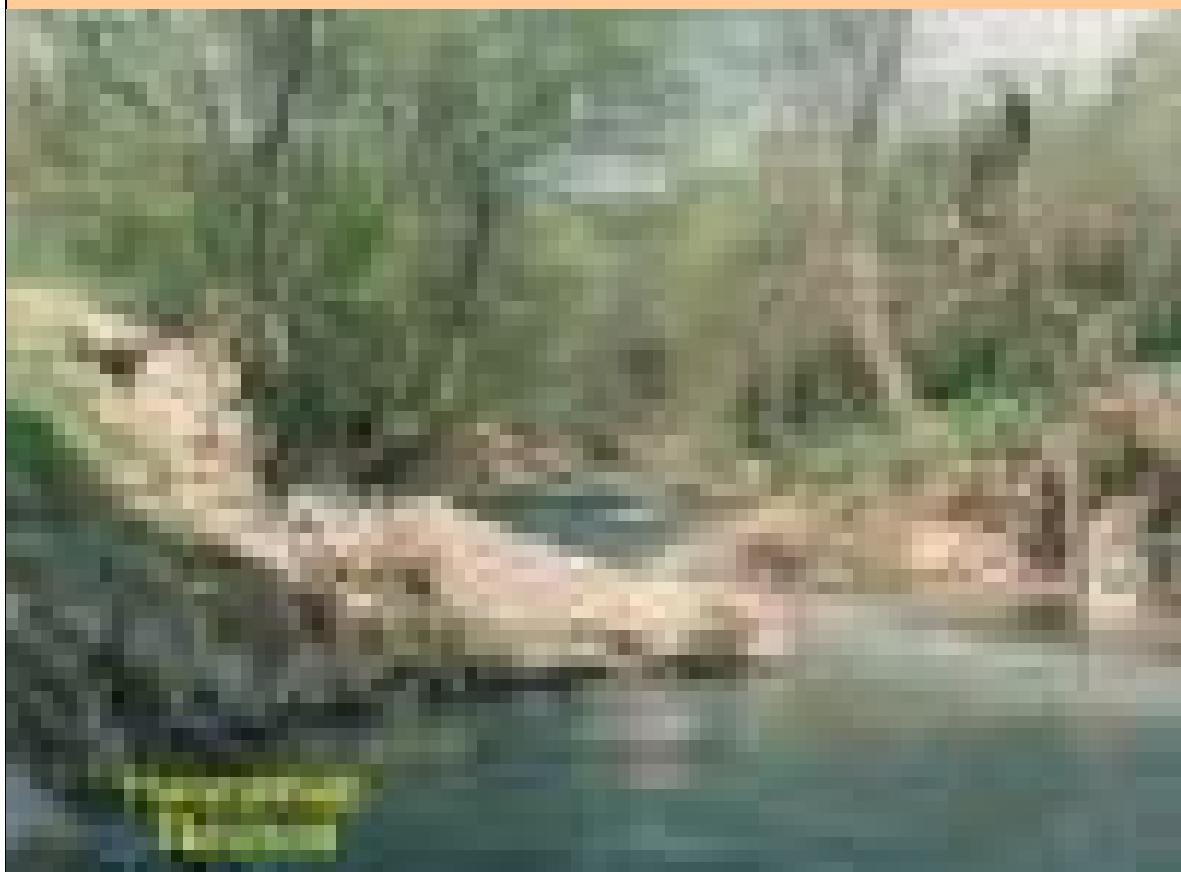
گۇڭارىيۇ وەزىن و يەرى مانگى جارىيۇ
سەرو تۆرەو ئىنتەرنىتېيوق بەرمىشۇ

ئاسو بیارهی سەرپەرشتى ئى گۇڭارىيە كەرق

زمارەو 1 سالەو 1

ەنلىخانى

لەپەرە	نوسەر	باپەت
3	ئاسو بیارهی	گۇڭارو ھۆۋرامانى
4	كلۇم عوسمان پور	جەزوانو وىش بىشناسىمى
4	سايتو پاوهى	سەيرانگاۋ وەتەنى
5	سايتو ھۆۋرامانى	دىيار چەنى تەها خىرسەنە
6	سەدىق بابايى	ھۆۋرامان كۆگەن
6	شەھريار نەوسویى	منو دل
8-7-6	سیامەند ھۆۋرامى	ئەلف بىي ھۆۋرامى
10-9	س.بابايى	كۆسەو ھەجيچى

ەنلىخانى

ئانه ما ويرنه شو که هۆورامان ياكى زەردەشتى بىېنۇ تا ئىسىھىچ رانمايىھىكى ئا دىنەيە تىكەل و گۇرانىيەكانىو دەمما و دەم وچياوه.

2005-1-5 سويد

وليوه جه ديوانو سەيدى

هام سەران ئىشان، ھام سەران ئىشان
ئىشەو زام تەن ، خاس مەدان ئىشان
مەلول و زویر ، خاتر پەرىشان
چمان قىيمەتى جەرگ ، ئەمن مەكىشان
كەس نىهن پەرسق ، ئى زام دارە كىن؟
ئى بەندەتى بەدبەخت ، سيا چارە كىن؟
پەي روپەزاي ھەق ، فكىرىتى بە حالم
با نەگىرۇ عام ، ھەناسەتى كالىم
ئەر زامان بەتى تۆقۇر ، تا سۆب كەران چىل
سۆب لاشەتى (سەيدى) مەسپاران بە گل

وليوه جه خەيمە و گۇرالا ديوانو مۆۋلەتى

چەمان ھەم قامەت ، كەيەم خەمبارەن
زەردى نە یروى دىل زەۋقىم دىارەن
تەوقۇخەم گەرەن شەۋقە كەم بەسەن
كەف پاي شادىم خار تى شىكتەن
ساقى سا دەخىل جام مەتى وە كەف
دەرۋىش ئامانەن ، كەفيتى نە یروى دەف
خۇنەوي فرسەت جارىتى نەجاران
ھەر پۇس وە مىشت بىم پەتى دىن ياران
چەپ كەرد جە خاتر وېش ھەرگىز نەوبەرد
كەتى بىن جامىتىمان پىر جە بادە كەرد
ئىمەيچ با ساتىتى بەزمىتىمان جەم بۇ
لادىتى ھەر خاسەن ئەر سەد كە كەم بۇ
من نالە ، تۆ دەف ، ئەو سافى يَا دۆرد
ھەنىتى فەرد دەرد ، مەينەت گەرەن ورد

ئاسۇ بىيارھىي

گۇڭارو ھۆڤرەمانى

ديالكتو ھۆڤرامى

يۇ چا زاراوه كوردىيانە
باشۇر و يۈزھەلاتو كوردىستانى بىهەن.
جەيادما نەلۆ كە كەلە شاعيرە كىما پىسە
، بىسaranى و سەيدى ھۆڤرامى و فەرە^{شاعيرى تەرى بەھۆرامى نویستەندا}.

دمائى باسېبە دوور درېز من كۆمەللى
برادرى ھۆرامى و چى كەسى تەرى،
ياويمى ئا بروا، كە ھۆرامىچ مىشوم
گوشىش درېۋ پەنە. پۆكى بەپىویستىما زانا
كە دەس پەنە كەرمى و گۇفارى
بنویسمى. بەللىن گۇفارىو كە نامېش
ھۆڤرامان يۇ. ھەرچەندە لايەن و ھامكارى
و ئامائى بەدەنگىماوه جاربۇھ فەرە نيا. ئىمە
مزانمى كە گۇفارە كەما ھەزارا، بەلەم
گىرىدىما دلىنىمى كە خەلکى تەرىج مىنە
مەيان و خزمەتۇ دىالكتو ھۆڤرامى كەرۇ.
ئومىدى گۇرەمان ھەن جە دما يۈپەنە نزىك
تاومىن گۇفارە كەيمى دۆلەمەندە كەرمى و
نوسەرى ھۆڤرامىنى تەرى ھامكارىما
كەرا.

ديالكتو ھۆڤرامى جە دىالكتو سۆرانى و
كرمانجى كەمتەنەن، كۆلەكىيە پتەھەن
زوانو كوردى دروست كەرۇ.
بەرداو من ھۆڤرامى يۇ چا دىالكت زىنانە كە
تاوانش سالانىيە دوور درېز، تايىت مەنلى
وېش جە فەوتەي بپارىزۇ و يەسەنلى
زوانو كوردى كەرۇ بەرگىيە پەتى وېش.

شان بەشان و ئى بىویستىيەي، ناواچە
جوانە كە ھۆڤرامانىما، ھەلائى بەتەمامى
پەتى خەلکى نەشناسىان. ئىنەيچ ئەركىيە
پېرۇزو خەلکو ھۆڤرامانىا ، وەختو ئانا ئامان
ئىمەيچ كلتور و نەريتو وېما زىنە كەرمىۋە و
بەرۋەتى نۆھ كاركەرمى.

کلثوم عثمانپور

جە زوانو ويش بشناسى

چەنلىي پىيوى خەلکو سنهى بە نامى (هادى عنايىتى) ئىزدواجم كەرد . دوى كناچىما ھەنلى . تا ئىسىه دوى كومەلە شىعىريم بە نامى ، گرى (به زاراوه كا سورانى و هوورامى) و ھەتول مەتول شەمامە (بە سورانى) چاپى بىينى . نزيكە و سى وتارى و پەخشانىم ھەم بە كوردى (دويشا هوورامى) و ھەم بە فارسى جە رونامە و ھەفتەنامەكانە پەخشى بىينى . ماوه و ھەشت سالا نوبىندى و گۆبىندى بەرnamە هوورامى كا راديو سنهى بىينا . چى سالانە جە حەفتەنامەكانە پە ماپىوی ئەندامە و دەسە و نوسەرا بىينا . دوى كېتىيەن ئىنى دەسسو . ئەگەر مەنۇ چاپىشا كەرو . ئىسىه دەبىرە و ئەدەبىياتى فارسييەنا و جە دەبىرستانە كناچەكانەكا دەرس ماقچو . پازە سالىن ئاموزش و پەروەرشه نەخزمەت كەرو .

ئەدام ماقچۇ چل شەھى زەسان مەنەبى تۆشىارو زە مىنىي بىيانى . تاتە م ، كە سالە و پە نجاي شىناسىنامە ش پى گرتىنا ، ماقچۇ ئى روھ دايە سالە و 1347 ئى بىيە ن . حە تەمەن وھ روھ ئى فريچ وارى بىيەنە ، ئاخىر هوورامان چا وھ ختە نە بىن وھ روھ مە كىريوش .

تارىخ ۱۰/۱۰/۸۳ سایتو پاوه و هوورامان

شەھەنە . . . يانەنە نىشته نارە . . . تەلەفونو يانە زىيۆوه . . . جواب مەدۋوھ دەنگو ژەنپۇھ . . . الو . . . كاڭ نىزام . . . بەلە فەرمابىھ دمای بەينى مزانو كە كناچى هوورامىھ كرماشانى بە زەممەتىيە فەرە تەلەفونو يانۇ ئىيمەش ئىستەنۇ . . . داوا كە رو كە چند بە رەھە مى شىعىريش جە راو سايت و پاوه و هوورامانى وزۇ وەر و چەمماو وينەرا سايتى . . . چەنلىي دەس وەشى مينا خانم كە قوتايىنە و ئىينا كرماشان بەش و ئەۋەل و شىعىره كاش پىشكەش كىريۋ

سەيرانگاي وەتنە

ئاى ج وەشەن سەيرانگاي وەتنە تا ئا رو بىرە نەمە وىنۇش بە چەم شاھەنئاى شاھە ، شاھەنئاى هوورامان بۇي عەترو چنور رەنگىن و گۆلزار بىللىمowanو جەھانە و كەشان سەيرانگاي وەتنە پاوه و هوورامان ئەگەربىوه رو جە ئاوه كەي بل خەمو دەرەدە كەم مەوهەرۇ جە دل سېرۋانمە بەرەم دەخىل ئامانەن ئارەزۇ دىدەي دەرسىم ھورگرت .

پىيسە گردو ئى خەلکىيە جەسال و مانگ و روئى فە حالىم نەبىيەن ، بەلام وەرە وەرە قىزىم بىينىو چىچ و لۆچ كۆۋەتەن چرو چەمم ، پىرى مەلاسىش كەرەتەن ، بەلام من وىم كەر كەرەتەن . ماقچو 36 سالى سەھلا سى و شىشى تەرىچ . . .

مەزانو . مەزانو بۇ ، يان ، مەبۇ . گەردون ھەرچى كەرۇ مەيلو ويشا . وېرم شى واچو " رەزاوه نە " ئەدىيەم دانى دەسۋ گەردونىيۇ . رەنگا جە يانىوي تارىك و چىكلەنە بىيەبۇ ، يانىوي كەم دەس ، نۇ يانە بە ژەن و پىبيو جوان و وەشلۇق كە عاشقى يۇتىرىنى بىيَا . ھەردوھ دەنگ وەشى و وەش پەنە كۆتى ، من يەكەم زارۇ نەبىيەنا ، بەلام دمای زارقلىي مەرەدەي بۇ بەيەكەم زارۇ . دماو ماپىو كۆرتى " رەزا وەنە " مەنيشىا و مەيا مەريوان . واناي سە رە تايىي و ناوهندىم تا گرتە ئى دېپلۆمى مەريوانەنە تەمامانان . سالە و 1367 پىيسە نوسەرە و بىزەر و بەرnamە هوورامىھ كا راديو سنهى ، دەسم كەرد نوبىسە و فەرەتەر چەنلىي تان و بۇ هوورامىانە و وىم تىكەلاوه بىيانىوھ . ئەگەر چى تاتەم بە دەنگو وەشى ويش ، بە ئەۋەدانى شىعىرا سەيدى و مەولەھى و بىسارانى ، خەياليي رەنگىنىش دەرونەنە كىشىتە بىن . ئەدايىچم بە ئەۋەلانى ئەھەنە كا وېش چەنلىي ئازارە و ژەن تىكەللىش كەردا . ھەر جە سەنەنە جە رىشتە و ئەدەبى فارسيي نە دەرسو دانشگايىم تەمامانى و لىسانسى ئەدەبى فارسيي ھورگرت .

سا - كاكە تەها تو دەنگىيى وەشت ھەن و وەش گۇرانىيى ماجى . حەز كەرمى بىزامى جە كەبىققۇ و چەنى بېھى بە گۇرانىيى واق؟

ت - بەلىن من ھەر جە سەردەممو نۆ جوانىمۇو ياخاستەر ئاتەنە واچو ھەر جە دۆورانو زاپۇلەيمىمۇو و جە پالۇ تاتىمەنە كە گۇرانىيى واق و دەنگ وەش بىن بىيا بە گۇرانىيى واق.

سا - ئەوهەلەيىن گۇرانىيەت وىرىدەنە؟ چىشە بىن؟
ت - ئەوهەلەيىن گۇرانىيەم، ئەر مەبەست گۇرانىيە و وېم بۆنە، كريي واقچو" دلە ياد كەرە بىن".

سا - جە گۇرانىيى واتەنەنە فرەتەر جە كى تاسىرت گرت؟

ت - ھەر پاسە واتەن، تاتەن ئازىزم ئەوهەلەن كەس بىن كە ھەر جە گۈلانەيىمۇو جە باوشە و وېشەنە و بە گۇرانىيى وېش دەممو

ھۆرۈرايىققۇ فېرۇ گۇرانىيى واتەنە كەردا.

دەگاڭ و شۆشمىنى گۇرانىيى واقچى فرىش چەنە بىننى و دەگاڭ وەشى و شادى و ھۆنەرە بىن . كەمەتەر روبۇ بىن دەنگو دەھۆلى و لۆلى و گۇرانىيا نەزەنەيىققۇ. چا سەردەمەنە زەبت سۆۋەتى كەمى بىننى، بەلام دەگاڭى ئېمەنە فرەن و يانا زەبت سۆۋەتسا چەنە بىن، ئانىچە كە نەيىشا بىلەندىگو زەبتەكەن و كاكە فەرەيدونى نازى بىن بەشى با.

ھەر پاسە دەنگو كاك عۆسمانى، كاك جەمەلى و كاك حەمەحىسىنەن دۆورشا بىن جە هان داي منهنە پەي گۇرانىيى واتەن.

سا - ئەوهەلەيىن بەركۆتەيت يېسە گۇرانىيى واقچى چكۇ بىن؟

ت - كۆر و كۆمەل و ياللەو ياللە و دەگا ئۆز دەگاى فرەم كەردن و فرەن و ياكاوه گۇرانىيىم واتىننى. بەلام يەكەم جار چەنى كاك عۆسمانى يېۋە سەرشىن ئاي سەرشىنما وات، كە يېۋە جە گۇرانىيەكەن وېمەنە و ئانە يراسى بۆ كاك عۆسمانى قەبولىش كەردى كە متابوو گۇرانىيى واق بۆ و گۇرانىيى واقچو. دۆورانو جوانىم بىن و ھەلەبجەنە بىننى يادىش بە خىيىر.

بەرزى ئاويەرشنەي شەمالەن
ھەفتە سواران ئاتەشگاى پاوه

سایتو پاوه

تاریخ 10/10/83
سایتو پاوه و ھۆرەمان

ھەنار

ھەنار، ھەنار ھەنارى
ھەنارى دانە دانى

ھەنارەكەش ياقۇتەن
فرە سور و درۇشتەن
بۇرى يارى باوهەفا
بلەن ھانە و سېرەنگا
ئارۇ مەونە پى لاو تو
مارو چنۇرۇ شەۋىپ
ھەنار، ھەنار ھەنارى
ھەنارى دانە دانى
دەسە دەسى گۇرالى
سوقات و باخ و كالى
ج شەرم و با حىيانى
فريشىتەن ئاسمانى
ھەنار، ھەنار ھەنارى
ھەنارى دانە دانى

.....

سایتو ھۆرەمانى جە دىدارىيۇنە چىنى كاك تەھاي خۇسۇمۇي، گۇرانىيى واقچو دەنگ وەشو ھۆرەمانى ئى وات و واجىشە رېتك وستمن.

سایت - كاكە تەها سلام، سپاسىت كەرمى پەي شرکەتىت چى وات و واجەنە. تکاما ھەنە وېت بشناسىنى! ت - چەنى سلامىيى كەرمى پەي شەمە و پەي وانەرا سایتو ھۆرەمانى. من تەها خىرسرو، كۆرۈ عزىزى خىرسرو خەلکو دەگاڭ و شۆشمى سەر بە ھۆرەمانو لەھۇنیيەن و سالەن 1338 وەرتاوى پىدا بىهەن.

ت - نياز! که چيئش عه رز که رو؟ به لام کريو و اچو دلم پيون، که چي موشڪلاتي فريني. بيرڙ و وهلائي هونه رمه نده کا موزيکي جه غه رببينه نه بيهى ئمكانياتي پهی جهم و جور که ردهي جه ماعه تي که بتاواو (سی دی) بيوه بريکه وزو و جه گردي گرنگتھر نه بيهى موزيسىينه هوقراميان، چون ويتا مزاندی من تهنيا گوراني هوقرامي ماقو . پاسه يچ بزانو ئچي سه رده منه گوراني و اچي هوقرامي تهنيا موزيسىينه هوقرامي موازو. هيوا دارهنا موزيسىينه هوقرامي کي فرهته رجه و بش مايه بنيا و به گورجو گولى دهس به کاري با. من ئجوم جه هوقرامانى گورنه به لهون و ژاوه روهه ئينه ئمکان په زيرا.

سا - کاكه تهها جاريته ردهس وهشيته ونه که رمي پهی به شداريت چي وات و واچنه و ئاواتو تهن دروستي و سه رکوته هه رچي زياته ريت پهی موازمي.

ت - سپاس، دهسو شمه يچ وهش بو!
20040601

شهريار نوؤسودي من ودل

نوؤسود، چا بروؤو دل جه تو ڀريان
ڀريان و کاول په رده که ش دريان
ئيتر مه تاواو گيرش ده دلى
خربيكا ڀرو بيوه لا گولى
برونه به خه ڀال خاس گيلميت پونه
رازه و شه ويچما هه ر نامي تونه
من خاسته رهنا، دل بي قه رارا
ئاد ئيشش فرهن، ئاد داخل دارا
هه رگيز مه واچو بو نازش کيشه
با تا قيامهت بيش بو ئايشه
تا چاگه بيئمی چي خاس نه نالی؟
با ئيسه نالو پهی ده ره گمالی
ساعبانه په رسو کون تاشه سورا؟
ماچو مه په رسه چه نه ما دورا
ماچو ده هه واو چه لوه زيم که ردهن
ماچو ده منيچ، به لام وي ردهن
په رسو چيئش که رمي ده چيئو و اچه
ماچو ده منيچ سوچه و ساجه
ماچو مه تاواو دهسو وي نيا
ماچو ده لوه و توبج بازه جيا

سا - کاكه تهها ئارو وهزعه و گورانيه

هوقراميا چه نى وينى؟

ت - ئفوسوس که زهمان چه نى ئيمه ش ناما گيل و گهشت. هوقرامان به پاوه زعيمه تى جوغرافيابيش بى به گوشت و ده مو تويى. جه نگو ئيران و عيرافي، جه نگو کوردي چه نى داگير که را، هه ر پاسه جه نگو کوردي چه نى کوردي، وهل حاسل هوقرامي واته نى هه ر لييوؤو ته وه نيوه تله بيوه ئاماهه هوقرامان. ئينى گرد ده سشا دا ده سو هه نترنيبوي و دره ختو سه ر زينده يى و شادابي هوقرامانيشا ده رونو وارد هر.

گورانيه هوقراميه يچ پيسه باقى چيوا کوتھ و هرو پلاره وئي به لاي و گه شهش هيج نه تاوا که ره به لکو ئا ڀاچيچه که بيسش جه ده سش دا. جيا چانه يه به رخوردي دما کوختانه به فرهنه نگى جه منه قنه به گشتى و به فرهنه نگى هوقراميانه به تاييته بى به بار و سه رو باري و کارگه رى خرابش بى سه رو فرهنه نگ و ئهد بياتو هوقراماني.

ئارو جه هوقرامانه کورى تان و پو دوهلا هوقرامي، ئجوش ئه ر گورانيه به شيوه سوري و اچو ئيتر موش پريه ن ماسه نه. که چي ئينه نه تهنيا خزمهت به گورانيه هوقرامي نيا به لکو پيسه نه ته و رگه چرو ده ره بولى کوچ. من هيوا داره نا ئا سه رو چوچي ناقلوکاره و هر دريو و سه رو چوچي دريووه ده سو ئانيشاوه که به چوخورانكى تان و پو دوه لاهه سه رو چوچيشا گرته ن و ما باقيشا فيرى که ردينى.

سا - نهزه رهت سه رو فرهنه نگى هوقرامي چيشه نه؟

ت - پاسه بزانو جوابو ئينه يه به ته مامي نيا جه ته وانو منه نه و ئينه باسيوي قول و ئاكاديميك موازو و نيازش به سه مينا را تاييته و بش. به لام جوابو ئيسه و من ئانه نه که ئچي سه رده منه هه ر پو جه گوشيو و به پاوه وانيم ده س ده يمى وه رف و که له به ريوه په ره که رمي و نازمى فرهنه نگو هوقراماني چينه يه زياته رچير پا کريو. په نموه ي لارما هه ر پو په و بما هوقول ده يمى تا مه ردمو هوقراماني جه ميديا كانه به زوانى هوقرامي به گنوج جه وه ختو گوراني واته يه بى يا جه وه ختو به شداري که رده جه تيناتر و فيلم و شيعروف وه نه يه نه.

سا - پي زوانه هيج نيازو کاريوي تازه هيت هه نه؟

سیا چەمانە واتەی و نما وەنەی بە شۆکرانەو ئى
نعمەتىھ کەمەراو کەمەر ژیوای پاک و بى گەردش
چېرى:
خەير ئاماى وە خەير ئەي بەر گۈزىدە بۇ نە جاي
مەردم جاگىر نە دىدە

سدیق باباپى
ھامنو 2001

ئەلف و بى ھۆۋرامى

سایتو ھۆرامانى

1. سامتەكى:
 ئ « ئاسن، ئاوي، ئاوات
 ب » بار، بان، كەباب
 پ » پا، قاپ، پەپو
 ت » تغى، تايىرە، ھەرات
 ج » جوجەلىنى، جاجىم، ساج
 چ » چاي، ھەلچى، قاج
 خ » خىار، خەرار، توراخ
 د » دار، دەرە، داد
 ر » دا، بار، واران
 ز » زەنگ، پياز
 ڦ » ڦەرەزى، ڦۇزو، ڦىوار
 س » سەى، ماس
 ش » شوت، شەكەر، شەمشەلى
 ع » عەلەعىش، عەرەبانە
 غ » غار، مەغار، مەغۇل
 ف » تاف، فۇ، تفى
 ق » لەقلەق، قۆرىيە
 ك » كۆ، كەل، كەرگە، توڭ
 گ » گاوه، وەرگ، گەرام
 ل » مەلەوانى، ولى، مل
 ل » تولە، بىللىل، تل
 م » مانگە، مار، كەمان، تۆم
 ن » كەنۇ، پىنى، نان
 و » وەرگ، واران، وەزى، وەر
 ه » ھەنگ، ھەر، ھاردى
 ي » ياس، چاي، مائى، پيا

2 - جمنەرەكى:
 ا » دارا، زارا، زوان
 ب » بەرە، تەنەكە، پەتە
 ئ » كۈرد، كۈت (لت)، كۈنە (ياغى)
 ئاواى)، كۈچىتو (كەميو)، گۈل.

ھەورامان ياغى بەر شىھى شەكەتى شەكەتا و
مانىاپى مانىاكان.

ھەورامان: سەر دولەو بىزقى كەرەم كەلاو ئاساي
ۋىش ، ھەر پىنسەو تاڭگەكەو دىۋەزناۋى (دىۋ
يەسنا) وىش مالۇ سىنەو ھەر تاش و تەۋەننۇھەرە تا
فيڭكايى ياونۇ ھەر تاسە باربۇھە.

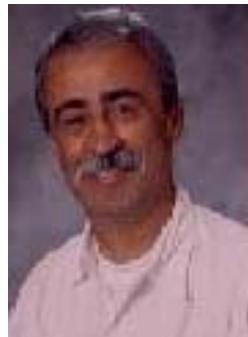
ھەورامان بە شىھەو شەمالۇ شاھەوى مەشەرامو
زەخمو كۆنەو مارانگازو دورى پارى دور كەوتەي كەرە
، دامنە دامنە ، بۆزانە و گۆلە سۆسەن ، چنور و
سورە ھەرالە ولى وەش بۆى ، جە بەھەشتە
ھىچقۇ نەوبەكەو ھەورامانىنە ، وزۇ سەرەو داۋ
دلداراش.

ھەورامان سەوقاتى سەوقاتى ، ھەنجىر و ھەنار و
ھەنگۈرى، جە چەمە باخەكاو دەزىن و زۆم و بىوار و
ھەجىچەنە مەنيۇ سەرەو بىوارى مانىاپى ، تا
قەراخو جۇ ئاوه خۆرەكاشەنە ، بە ئاوى چىاي دەم و
چەم و دلى فينىك كەراوه و مانىاپى و شەكەتىشان
بە تەماشاو ھۆر پىركىن چەلۇ وەنەوشە و پۈنەپى و
ھۆر مەتەپى عەتريشان سېۋوھ و بە مېۋە
بەھەشتىھ كاش ناوهشى دورى ساپىش كەران.

ھەورامان سەرەو وىش چەماوچەم ، دوللادۇل ،
خىراوخر ، كەۋېل ئەو كەۋېل ، زىيارەتو ھەوارگە و
خالخاسان كەرە، سەرەو بىارىنە چكۇ ساحىپ دلى
دلشان بە دىمەنە وير نەشىياكا سېپەرەن، بارگە وزۇ
، ئىتىر ئانە عەوالان بۇ يان كۆسالان ، زاوهلى ، تەتە،
پىنگەناؤ، ماکوان، هانەساو، هانىيە ، نالەما،
سىلىكەوان، مەيگا، بىزەدۇل، مەسناۋ(مەزد يەسنا)
ھەر يۇ بان ج باك، وەرگەمەر ، بەرزەنگ و بۆزانە
پايەندازو رايىشانەن.

ھەورامان گېلىنۇتاوه پەى دورى دورى، ئا وەختە گۈلۈ
ژیوای چەكەرە وىش چەنلى تەۋەنە ، بەرق ، بەلام
وەشەسىياكا ئى كەشۈ كۆپە وەشەۋىسى ئى خاكىيە رىشەش
پىوهەرە لكە دا، وەشەۋىسى ئى خاكىيە رىشەش
ئاستەرە، ئازىزى دىمەنە تاقانە كەپىش سەرەو تەۋەنە

نماؤ ھەر حەوز ھاناۋىپەنە تىكەللىۋىش ئامىتە و دىيا و
رەمە كۆر و كىناچە تازە پەنە يىاواكا بى.

تهرجمەو سیامەند ھۆڤرامى

زارۇلىيۇ

- زارۇلىيۇ ئاهوش* وەنە گېرىپۇ فېرۇ ئىراد گرتەي بۇ.
- زارۇلىيۇ درېوش وەنە فېرۇ گۈزبای بۇ.
- زارۇلىيۇ مەسخەرە كېپۇ توشۇ كەم بىرىپى بۇ.
- زارۇلىيۇ درېۋو وەرۇ تانەو تەشەرى وجدانىيۇ خراب پىندا كەرۋ.
- زارۇلىيۇ دلگەرمىش پەنە درېۋو فېرۇ بە وېرە پەرمائى بۇ.
- زارۇلىيۇ كە ستايىش كېپۇ فېرۇ بەها پەنەدai بۇ.
- زارۇلىيۇ كە را درېۋ بازى بە رېئك و پىنگى ئەزمون كەرۋ فېرۇ دادگەرلى بۇ.
- زارۇلىيۇ كە دەرفەتو ھەس بە دۆسایەتىش پەنە درېۋ فېرۇ مىھەربانى بۇ.
- زارۇلىيۇ كە دەرفەتو ھەس بە هيىمنايەتى كەرەپەش پەنە درېۋ فېرۇ باوەر پەنە كەرەدەي بۇ.
- زارۇلىيۇ كە وەشە سىايىسى وينۇ و بە وەشە سىايىپۇ گېرىپۇنە باوشى فېر بۇ تا دىنيانە ھەس بە وەشە سىايىسى كەرۋ.

جە ئەدەبیاتو بىرسى - مافو زلرۇلا جە كۆمەلگانه
Bris- Barnens rätt i samhälle

* ئاهو (عەبىجوبى)

و « دۇ، كۆ، لۇ، بۇ، نۆدشه، كۆت، جۆت) دوى دانى ، كۆچىپۇ(كۆچ و باربۇ، جۆرپۇ ھەنجىر).

وو « جۆوت) كلاؤھەكى بەلۇ (نۆفته، حۆفت، كۆفت (گلىرا)، بۆفت(شىوه و لواى)، كۆچە (پىمانە).

و « لوت، بۇت، ياقوت، كۆچە (كوجىھە).

ئ « بېزخە، لېقە، سېر، شېر، بەيدى، بەردى، بېتام، بېزار، بۇت (جەمۇرپۇ).

ئى « ئېئر، تېئر (مەل)، ھەم بەيدىئى، ھەم بەردىئى، بۇتى (يەك بۇ).

ئ « سېر، تېرە، پېر، پەنیرە، ھەمېر، گيتار. چند سەرنجىپە:

1 - جە كەلىما پىسە: **وهىگە، واران و وەرونىھە** وەختىپە جەنەرەكى واوه سامتە كا ماراوه دەنگى، بە تايىھەت جە زاراوه و نۇسۇدى و تەھوللىنى، واوه كە بە وېوه (ق) ئى ناسكە دركىۋ. بەلام بۇنە سادە نويسىيائى و سادە ئەھە وانىيائى و ئانە بېرىپۇ ياكىچەنە هەر بە واو دركىۋ، هەر بە واو نويسىيائۇ.

2 - جە كەلىما پىسە: كۆرد، كۆل، كۆر، دۇر، خۆر. دەنگەكە (ق) كۆرتا، پەئى ئانە يە جىا كەرىپووه جە (ق) ئىسيفادە كەرىان.

3 - **واوى** درېز (كېشىيا) كە سۆران بە دوى واوى منويسۇش هەر بە واوپۇ نويسىيائۇ.

4 - جە نوشتەي ھۆۋرامىيەنە چا ياكانە كە دوى واوى گنا لا يۆى، واوى يەكەم واوى سامتا (ج واو بۇ ج وى). جە زوانى ھۆۋرامىيەنە دوى جەنەرەي (مۆسەھەتى) مەگنا (نەگنا) لا يۆى.

5 - جە زوانى ھۆۋرامىيەنە فەرە وەختا جەمۇۋ بىھى **ھە** ئى كەرۋ بە دەنگىپۇ (يەك دەنگ) تايىھەتى كە به وۇ نويسىيان تا

ھەم نزىكىش و ھەم جىاوازىش چەنى **و** ئى دىيارى كريا بۇ.

6 - هەر پاسە بېرىپۇ ياكىنە جەمۇۋ بىھى **ھى** يا اى دەنگىپۇ تايىھەتى (يەك دەنگ) وەش كەرۋ كە بە ئىنەن نويسىيان تا ھەم نزىكى و ھەم جىاوازىش چەنى **ئ** ئەرمانىا بۇ.

7 - دەنگو پىوهنى (بەبىت) جە ھۆۋرامىيەنە واوى درېزى و ئىنەن يۆ جە دەليللا ئەھە نويسىيائى واوى درېزى به يەك واو بىھى.

کوہ سہ و ہے جیچی

کوسه، کاسی، کاشی، کاسا، کاسای، کاسو، کاشو، کاسویا، کاکو، کاکه، کاکا. رهگه زیوی کوئن بیینی که پهنج تا شش هزار سالی چینی وهل که شه کا زاکرو سیوی یا وره تاو نشینو تیرانیو ژیونینی. دماهن توانشان سومه ره کا مارا و حکومه تو بابلی وزا دهسو ویشا و پانسده سالی حکومه که را (قهرنو 18 تا 12 و ز)، (ههمه دان نامه، ل 4940 دروازه کاسیان، م - مددخ تاریخ کف دستان، ل 76 تا 80).

شونهواری پاسینی هنه که بیهی کاسیه کا جه هفورامان،
کرماشان، هه رسین و لورسانه نه گیلناوه.
فره جه کاره دهسیه کاشا، بیسے زیوهري ژنانه، کاسه و
کوژه، له گاموئه سپا و ئەرابه و ئەسپى، ئى قىسا زياته
سەلەمنا. بەشىو جه خواله کا(بۇنى) تائى سەرددەمېچە جه
ھفورامانه نه مەتىنى.

"میردوك" که تا ئى سەرەدەما دەيىچە جە شاهفۇوه
وەراوەرو ئاتەشگاى و پەشتەو كەشۈر كەندەلە يىۋو) تاپۆكەش
ھەرمەنە بى، خۇداو كاسى و سۆمەرىيە كا بىهن.
"سەرياس" نامى دەگىپەوە لە پاپەدى، بەينو دەگاكاوا
شەمشىرى و قىشلاخى، خۆدالە و ۋەرەتاوى بىهن، سورىاش يىۋ
جە نامە كا تەرىشىا.

"کشو / که شو، که به هوپرامی "کهش" و اچیو جه زوانو
بابلیه کانه، ئازا، به جه رگ، پالهوان و نه بهز مانا کریان...،
کهش / که شهوان / کاشی / کاسی / کاشیه کان، پانیشا که
که شه کاوه بیینی لهیه ک دریانوچ.

(گوواری - هزار میرد، زماره 12 ساله و 2000 سلیمانی) کاشو / کاش / کاشتو خواله و هیزی، ناسمانی ظاوی برهنگی (کوهه و) بیهه .
 که شو / که ش / که شهوان / کاشی یا کاسی / هم جه و اتهینه و هم به ماناو ئازایه تی و که شی نزک به یوتربه نی . به هوفرامی " که ش " شاخی سه خت (کو) ، کاشهوان سه ختهوان واچیو (هزار میرد زماره 12 ساله و 2000) .

کاشی / کاشته‌ر) ده‌گاو کاشته‌ری ، لاو پالنگانی، بنا رو شاهوی ئاکاشه، پیسنه یاگیوه‌ی پیرفزه و حورمه‌ت داری ئینا پالو ئى ده‌گیئینه (کاشته‌ر). خەلک ئىسنه پیغەمھەری نامیش برا و ملا زیارەتش.

دماو ئانیه يە كە ئىسلام چى وەلاتەنە دەسەلات گىرۇ دەس.

پەي ئانیه يە بىن حۆرمەتى بە ئەکاشە نەكىرۇ و مۆسلمانى (عەرەبى) ياكەكىش تىكە نەدا، واتەنشا پېغەمەر بىهن، وەرزىنامە و ھەزار مىزدى ژمارە 12 جە لايپەرە 38 نە نوبىسەنەش " كۆسای، سەر چەمە تارىخىيە كانه پەي نامى كاسىيە كا ئامىنە"

یو جه تیره به نام و دنگه کا پهنج تا شش هزار سالی چینیوہلی کاسیه کی بیتی که جه هوورامان و کرماشانه، ئەسپیشا وھی کەردینی.

15/04/2003 تەله وزیرون irib ایران - تاران، ژەنیوھی پسیوره جه بەرنامبىونە سەرۋو وھى كەردى ئەسپى واتش يەرى هزار سالى چىنی وەلتەر هوورامىيە کى پەئى تانەيە سمى ئەسپە كاشا وەرگە و ئەركو كەش و كۆي گېرا لوپىنى پە

بهشیو ماجا هر به زلزله‌یی ئامان. ئى زلزله هیشتا بال نهوبه، هۆۋرامانش چكۇ ئەزىناسان و چەنلى دلى ئى گرد دىزمىنە ئى را سەخت و ھەلەمۇتى، كە دماو سەدان سالىنى چى سەر دەمىچەنە، يۇ مەتاوو بەغانە به ھاسانى بەر گۇ، ياوان ھەورامان و چاگە چىشىش كەردىن. ئەگەر وەر شىعە بىيە ئامان، خۆ چىنگە جە ھەجىچ يۈش نەكەردىن بە شىعە؟ خۆ چەنلى يارسانە كار ئەھل حەق) تەبا نەبىيەن، ھېچ كۆ نامېشىش مەگۇ بەر، زەردىشتىچ نەبىيەن ھېچ كېپ و نوسياش چەنە جىا نەمەندەن، ئەى بە چىش ئامان و چىشىش كەردىن؟

ئىينه راس نيا و تەنبا قسىٰ ھۆربىنیابىنى. چا زەمانەنە كە ماجا سەرى عبىداللا ئامان ھۆۋرامان، نەك ھەر شىعە مۇسلمانىش نهوبىنى، تارىخو ھۆۋرامانى و كۆسەو ھەجىچى چانەى كۇنەتەرا. مامۇسا مەردوخ، تارىخو ھەردوخىنە ل 295 نويسەنس" نزدىك رودخانە سېروان در طرف پل كۈران شخصى مدفون است كە اورا سلطان اسحاق مى گويند، بىرادر حمزە نجار است كە هەردو از اولاد امام جعفر صادق اند، حمزە نجار ھم در قرييە نجار مدفون است. در سمت چې رودخانە يعنى جانب جنوب آن. سلطان عبىداللا بىرادر امام ثامن، على رضا پىسر موسا كاظم نىز در قرييە ھەجىچ مدفون است كە اورا كۆسە ھەجىچ مىگويند.....؟!

ئانه كە سلطان اسحاق چىنده مسلمان بىهن و يار سانەكى پىسەه دىن و ئايىن - و كۈرەدە كا تارىخي تايىوت بە وېشا ھەن، كە حاشاش چەنە نەمە كەرپۇ نە تەنبا شىعىت نىيەنى بەلكو مۇسلمانىتىچ نىيەنى. ئادى دىنيو وېشا ھەن كە گىلۇوھ پەي دىنە كۆنه ئىرانييەكە كە چى راسانە بەلگى فەيتى و وەختو وېش باس كردا.

ئەگەر ئى گرد ئىمام و ئىمام زادى ئىنای ھۆۋرامان، برا شىعەكى چى جاربۇ ھەوالىشا نەپەرسايىنى؟ شەوقو تەللى و زىر و زىوهرو بارەگاو ئىمام رەزاي چەمنى وېنەرى كۆرى كەرا. ئەى عبىداللا و سلتان اسحاق و ھەمزەنە جاپىز كۆرى باوهەزەنەكىنى؟

كاکە حەممە على سلتانى، مامۇساى دەس يەنگىنۇ كۆردى (كرماشان) جە تارىخو "قيام و نھضت علوبان زاگروس ل 36 فەرمابو: اين مکان (ھەجىچ) در سمت شمال گەزىنەيىست كە رودخانە سېروان (دىالە) در ئانجا از كوه بىرون مىرىزد. كۆسە ئاپەرە سىنگى بودە است. در سال 405 ميلادى 1014 ميلادى "حسنىوھ پدر" در محاسىرە دىز "كوشە" (اى كوشىنەن) كە متعلق بە "حسىن بن مسعود" يا (خشىن بن ماسود) بود كىشته شد (مينورسکى - گۇران ص 82-83).

ھەر چا زىركانە "شارپو ھۆۋرامانى" ئىيسە بە ياد و حورمەتو بىر شالىاري گرد سالى خەلک جەمى باوه دۆقۇرۇ يوقتىنى (كۆمسا) چا زەمانۇ ئامان.

م. مەردوخ لايپەرە 135. تارىخو ھەردوخى فەرمابو: اهالى اورامان ھەر چىن بظاهر مسلمان شدە بودند و نماز و روزە و آداب اسلامى را بە جا مى آوردىن اما تا سال 824 هجرى در عقايد بىر ھمان كىش زىدشتى باقى بودند..... نخواتىتەند اسلام بىزىرنەد و از نصايىح و تعليمات بىر شەھىيار كە از كبار مغان و اجلە ھېرىيدان آن منطقە بودەاست منحرف شوند. حالا ھەم ضرب المثل است كە اهالى اورامان از رىش سفیدان و دانشمندان خودشان پىرسىدەاند كە "قرونى قەديما يا ماريفەتو بىر شالىاري" يعنى قرآن قدىم است يا معرفت بىر شەھىيار؟ رىش سفیدان و دانشمندان در حواب گەنەنەند" كە ماريفەتو بىر شالىاري قەديما، قرونى هيزيكە گۆشايىشە كۆرى ئارەدەنس" يعنى معرفت بىر شەھىيار قدىمتر است، قرآن را دىرۇز گشايىش كور (حد. م. مەردوخ) آورده است.

طوابيف اصلیه قىسمت دوم ھم از اين قراراند: ماد، نايىرى، كاردوخ، اين هفت طاييفه طوابيف اصلی گروھ كردا، كە بعدا طوابيف فرعىيە ھم از آنان مشتق و منشعب شده كە ھر طاييفه مبدل بە چىن تىرىھ گىشتە....." تاريخ مەردوخ ص 73."

مامۇسا مەردوخ جە لاپەرە 76 و تارىخو ھەردوخىنە، دىسان نويسەنس: " طاييفه كاسو يا كاسى، اين گروھ شعبەاي از گروھ زاگروس اند، يعنى قىسمت كرد آرارات كە اول مرتىبە در منطقە كرمانشاد دىدە شدە و در آنجا سكوت داشتەاند. آقادىها آنھارا كاسو يا كاسو گفتەاند. يعنى لفظ كاسو لهجه پارسى كاكا مى گويند. كلمە كاكە وەند (كاكاوند) از اينجا سر بر آورده. در نواحى سنه (سنڌج) ھم چىن قرييە بە اسم (كاكو) هىست شايد سكەنە اصلى آن جاها از اين گروھ بودەاند".

بۇنەو بىز و حۆرمەتى و بە برا گەورە قەبول كەردى جە ھۆۋرامان - لاو كرمانجەكان - ئىلام - زياتەر بىسى فەرمایىشە كە مامۇسا مەردوخى وزۇرۇ.

فەرەنگى عەميد (لۇغەت نامە - كەنگۈ لۇغەت) نويسەنس <كاسو طاييفه قديمى كە در غرب ايران سكنا داشتەاند و آنھارا كوسان و كىسى ھم گفتەاند. قدامت آنها از اقوام سومر و آقاد كە از 3000 سال پىش از ميلاد داده اند كەنتر نبودە و در ساختن اشىاء تشكىل حكومت داده اند كەنتر نبودە و در ساختن اشىاء مفرغى و آهنى مهارت داشتەاند.

فەرەنگ عەميد پەي كاكەيى ماجۇ: كاك = مردم و مردىك چىشم، مرد مقبل زن، كاكو بىرادر بىرگ.

ھەجەھەچە (وردى كىباو نامى ھەجىچى) "تصغير" تىرىھەيى دوه سەرە كە مەداش جىبرى ياكىنۇرە پەي ئانەيە سەرە پا وېشىۋە مەرقۇ و نەگۇ - فەرنگ عەميد فارسى).

ھەم ھۆركەوتەي ياكىن دەگاۋ ھەجىچى چامنە گۇنۇ وەر چەما كە پىسە تىرىھەكى پەي كەشەكەي بۇ، ھەم خەلکو ئاكەي فەرنەر بارىك ئەندامى و قىيت و قۆزى بىتىنى بە زەن و پىاوه.

(Karl - Hadang) نوسەر و لى كۆلەرى ئالمانى سالىھ 1930 ميلادى برلين ل 18 (دواى گۇرانى بە تايىوتى، كەنولەيى، ھەورامانى، باجەلائى)، نامىن كەنۈپە كەيش بە ئالمانى سەرەر و رەگەزو ھەجىچ و ھەجىچى ماجۇ: كۆسە ئەشىۋ جە بىن رىشىۋ ئاما بۇ، ئىينه واچىاو مىنۇرسكىا. ھەدانگ وېش ماجۇ: " بەنگا كۆسە يەگەزرو نىشتە جىكىا ھەجىچى ياونق، خەلکو ھەجىچى وېشان جە نەسلۇ حەفت نەفەرى دەرۋىشا بە رايەرى كەسىتى بە نامى (كۆسەي) مەزىناسان و ئىينه بە جۇرۇ ئانەيە ياونق كە ئى خەلکە پاسە جە قىسە كەرەدەيىشانە دىيارا، پىوهنىشا چەنلى زازاڭا پۆۋوه دىيارا. قىسە كەرەدەي ھەجىچى كا جە ھۆر سەنگىاي چەنلى دۆقۇر و بەرىشا دلىيابى من بە كۆسە. زازايى بىيى زياتەر كەرۇ. ل 19 ھەمان سەر چەمه" :

2 - مەردوخ. تارىخو ھەردوخى ل 76، نويسىيان : " گروھ كاسى يا كاسو معروف بە اكراد خورشيد بىرسىت بودەاند".

ئىينه گرد ئانەيَا ياونا كە نامدار كەرەدەي كۆسەي ھەجىچ" بە كۆسە پىسە كەسىتى بە نامى عبىداللا بىراو ئىيمامو ھەشتەمو شىعە كا يانى ئىمام رەزا چەنلى عەقلى مەگۈنچىو.

فرەو ياكا بە ئانقەس يا بە سەھەۋە و يا بە مەرامى تايىوت واتەنشا وەر زىلم و زۇرۇ عەباسىيەكال (خەليفە كاو ئىسلامى) عبىداللا ھۆرسەن و بەرەش نىايىن ئەو ھۆۋرامانى و چاگە منه نۇو.

سوپاسیوہ بئ پایان

پهی کاک سیامنهند هۆررامى كه ئەركو ئیملايی ئى گۇفارەيشە وستەن سەرو وېش.
ھەر پاسە سوپاسى گەرم پەی ئا نوسەرە و شەمۈسە كە بابەتەكىشا پەخشى كرینى

حەمن زەلەمی

ھانەو دالانى

ھانەو دالانى ھانەو دالانى
تۆ بىيات نياو چنە سالانى
چن چەرخان چەرخى ئامى وەروى كار
چن فەرمان ရەۋى لۇى بەرۋى كار
چننەھا كەسى خواناسى خاسى
ئامى سەيرانت كەردىشا باسى
(سۆفى حەممەئەين) و (حاجى حەممەجان)
كاك (شيخ ئەمين) و بابا (حەممەخان)
ئانىشَا كۆنى لات كەرىئىنە ھەوار
داپەر سەجارى تۆ جە رۆزگار
بالدارى كۆنى سەيران كەرىئىنە
جەھانەو تۆ ئاوى ئاوى وەرينى
پويىھى وەش گەزەنە شاخان
سورە ھەرالە و كەما و لۇ پەخسان
ئىتىر بە دوعا ھانەو دالانى
جەھوھى تۆ وەمە پەي سەيرانى

1977-6-21 / زەلم
شەھى ھورامان / لاپەرمو 18

HAWRAMAN

مافو چاپکه‌ردیوو ئى گۆفاره‌يە پاریزريان

Copyright Hawraman All rights reserved

To read Hawraman on internet please visit www.hawraman.com
Or www.hawramannet.tk
Mobile:0046-73 9 500 736

Send your mail to us: asso.byari@spray.se
Or: hawraman.com@comhem.se